

О. С. Бондаренко,
 д. е. н., доцент, професор кафедри фінансів,
 Київський національний торговельно-економічний університет, м. Київ

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ¹

O. Bondarenko,
 Ph. D., Professor of Department of Finance, Kyiv National Trade and Economic University, Kyiv

INFORMATION AND ANALYTICAL PROVISION OF FINANCIAL RESOURCES MANAGEMENT SUBJECTS OF BUSINESS

У статті визначено сучасний підхід до формування системи інформаційно-аналітичного забезпечення управління фінансовими ресурсами суб'єктів господарювання. Розкрито принципи та функції інформаційно-аналітичного забезпечення з урахуванням особливостей управління статичним та динамічним станами фінансових ресурсів. Доведено необхідність виокремлення в системі інформаційно-аналітичного забезпечення управління фінансовими ресурсами суб'єктів господарювання зовнішньої та внутрішньої частин у розрізі нормативної та діагностичної складових.

The article defines a modern approach to the formation of a system of informational and analytical provision of management of financial resources of business entities. The principles and functions of information-analytical support are considered with account of peculiarities of management of static and dynamic states of financial resources. The necessity of selection in the system of informational and analytical provision of management of financial resources of subjects of management of external and internal parts in the context of normative and diagnostic components is proved.

Ключові слова: фінансові ресурси, фінансові потоки, інформаційно-аналітичне забезпечення, управління фінансовими ресурсами, суб'єкти господарювання.

Key words: financial resources, financial flows, information and analytical provision, financial resources management, business entities.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Функціонування вітчизняних суб'єктів господарювання під впливом процесів інтеграції та глобалізації зумовлюють необхідність перегляду філософії управління фінансовими ресурсами. Нині управління фінансовими ресурсами суб'єктів господарювання потребує суттєвого удосконалення на основі розробки дієвих процедур аналізу інформаційних потоків, що циркулюють в економічній системі, а також процесів підготовки і прийняття управлінських рішень на основі широкого впровадження вимог цифровізації. Розробка дієвих підходів до формування інформаційно-аналітичного забезпечення управління фінансовими ресурсами суб'єктів господарювання створює умови для пошуку нових напрямів розвитку економіки України та фінансової системи, подолання проблем ліквідності та платоспроможності, удосконалення фінансових механізмів.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженнями теоретичних і практичних аспектів розвитку підходів до управління фінансовими ресурсами присвячено публікації широкого кола вітчизняних науковців, серед яких А. Бабенко, М. Білик, А. Блакита,

І. Бланк, А. Кравцова, К. Мельникова, О. Єрмошкіна, І. Зятковський, І. Журавльова, О. Ястремська, Л. Меренкова.

Зважаючи на численні здобутки вітчизняних науковців [1—10], на сучасному етапі ще не повною мірою висвітлені особливості створення системи інформаційно-аналітичного забезпечення управління фінансовими ресурсами суб'єктів господарювання. Інформаційно-аналітичне забезпечення щодо управління динамічним станом фінансових ресурсів (фінансовими потоками) перебуває на стадії становлення та характеризується широтою поглядів на сутність, особливості, принципи та завдання, невизначеністю особливостей подальшого розвитку в контексті глобальної трансформації, зумовленою активізацією процесів інтеграції, глобалізації, інформатизації. Вирішення вимагають питання створення методології орієнтованої на динамічну рівновагу економічних систем (класичні теорії фінансового менеджменту базуються на статичному стані підприємств та лінійному програмуванні), інтегрування нових напрямів економічних наук і теорій в концептуальні підходи фінансового менеджменту (методологія нових напрямів економічних наук дозволяє врахувати змінність ринкових ситуацій, незбалансованість попиту і пропозиції,

¹ Роботу виконано в межах фундаментальної науково-дослідної роботи (№ 645/20 "Архітектура фінансової системи як інструмент суспільного розвитку" 0117U000506).

стихійність відтоку капіталу, а також спрогнозувати і виявити тенденції, принципи самоорганізації економічних явищ), розробка методичних підходів до управління фінансами суб'єктами господарювання, які мають базуватися на нелінійному динамічному моделюванні та недетермінованих моделях прогнозування (лінійні детерміновані моделі в умовах швидкої мінливості зовнішнього середовища не встигають адекватно і точно відображати ринкові ситуації, а отже не дозволяють приймати обґрунтовані фінансові рішення), обґрунтування нового інструментарію до оцінки вартості підприємства з точки зору теорій, заснованих не на статичних показниках, а на динамічних (застосування динамічних показників дозволить своєчасно коригувати фінансову стратегію підприємства шляхом прийняття своєчасних фінансових рішень), розробка нової цільової фінансової моделі підприємства, націленої на синхронізацію та збалансованість фінансових та супутніх їм потоків, що в цілому забезпечить гармонізацію інтересів не тільки суб'єктів господарювання, але і всіх зацікавлених осіб та суспільства.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою статті є обґрунтування особливостей формування системи інформаційно-аналітичного забезпечення управління фінансовими ресурсами суб'єктів господарювання.

ВИКЛАДЕННЯ ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Фінансові ресурси знаходяться в основі господарської діяльності кожного суб'єкта господарювання. Нерівномірність та несинхронізованість надходження фінансових ресурсів призводить до тимчасового їх дефіциту, який негативно впливає на показники ліквідності, платоспроможності, прибутковості. Отримання високих кінцевих результатів, економічне зростання та ефективність розвитку підприємств залежить від раціонального формування та використання наявних фінансових ресурсів.

Сучасні механізми управління фінансовими ресурсами не повною мірою відповідають вимогам часу, рівню розвитку продуктивних сил, класичним закордонним зразкам. Це пояснюється тим, що кожен етап суспільного відтворення вимагає постійного відновлення процесів їх формування та використання. Фінансові ресурси, будучи у розпорядженні суб'єктів господарювання різних форм власності та різних організаційно-правових форм господарювання, використовуються для вирішення господарських завдань. Обіг фінансових ресурсів призводить до збільшення економічних вигод, які втілюють у собі активи, або їх зменшення, що визначається погашенням зобов'язань. Тому фінансові ресурси завжди є обмеженими, що зумовлює необхідність створення відповідних умов їх залучення та можуть бути мобілізованими лише тими суб'єктами господарювання, які приділяють ключове значення їх раціональному формуванню та використанню. Раціональні підходи до формування та використання фінансових ресурсів, а також ефективні механізми управління ними визначаються в межах системи їх фінансів. Власні фінансові ресурси є основою забезпечення відтворювальних процесів, і це дає змогу стверджувати про втілення у господарську практику доктрини самофінансування, суть якої — у використанні насамперед власних фінансових ресурсів з метою гарантування фінансової стійкості й незалежності суб'єктів господарювання в умовах мінливої кон'юнктури [3].

У сучасних умовах практично неможливо забезпечити ефективність управління фінансовими ресурсами суб'єктів господарювання без застосування інформаційних технологій і програмних комплексів для аналізу, планування, підтримки і ухвалення відповідних рішень. Інформаційно-аналітична складова управління економічними процесами з кожним роком набуває все більшо-

го значення. Інформаційно-аналітичне забезпечення повинно об'єктивно відображати стан управління фінансовими ресурсами на будь-який момент часу і з будь-яким рівнем деталізації, а також враховувати можливі загрози з боку зовнішнього середовища. Основними принципами інформаційно-аналітичного забезпечення системи управління фінансовими ресурсами є: структурованості, якості, системності, своєчасності, гнучкості, інтеграційної обробки, методичної єдності, оперативності [7].

Сучасний етап розвитку економіки викликає необхідність використання національних інформаційних ресурсів, адаптованих до відповідних міжнародних стандартів, основною метою яких є усунення помилок в обміні інформацією між суб'єктами господарювання та їх складовими. Створення суб'єктами господарювання інформаційних систем забезпечить постійний моніторинг інформаційних потоків та накопичення даних про внутрішні фінансові можливості, розвитку зовнішніх умов, необхідних для зменшення невизначеності при прийнятті необхідних фінансових рішень. Така ситуація потребує різних видів інформаційних ресурсів і новітніх технологій їх отримання, та використання у напрямку ефективного управління фінансовими ресурсами суб'єктів господарювання.

Складність існуючих систем залучення, розподілу і трансформації фінансових ресурсів визначає унікальність і залежність фінансових потоків від конкретних умов функціонування суб'єктів господарювання.

Управління фінансовими ресурсами суб'єктів господарювання має відображати можливі способи їх формування (об'єднання фінансових ресурсів кількох підприємств, зростання фінансових ресурсів за рахунок внутрішніх та зовнішніх джерел, поділ майна з метою формування та їх фінансових ресурсів, виділення частини майна та його реалізація для зменшення зайвого майнового навантаження) та використання (здійснення довгострокових фінансових вкладень, капітальних інвестицій, поточних фінансових вкладень, розширення оборотних коштів, фінансування науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, сплата податків, зборів та обов'язкових платежів, розподіл прибутку між власниками підприємства, стимулювання працівників і підтримка членів їх сімей, проведення благодійних акцій).

Формування, розвиток і управління фінансовими ресурсами суб'єктів господарювання неможливе без інтенсивного обміну інформацією в реальному часі та швидкої реакції на потреби всього кола зацікавлених сторін. Потоки фінансових ресурсів завжди супроводжуються інформаційними потоками і не можуть існувати без них. Недостовірність інформаційного потоку стає джерелом невизначеності фінансового потоку. Тому ефективність управління фінансовими ресурсами безпосередньо залежить від характеру та часу перетворення вхідної та вихідної інформації.

У сучасних умовах досконалість інформаційно-аналітичного забезпечення управління фінансовими ресурсами суб'єктів господарювання має визначати чіткість зворотних зв'язків між елементами системи та дозволить оперативно реагувати на зміни внутрішньої та зовнішньої інфраструктури. Інформаційно-аналітичне забезпечення управління фінансовими ресурсами суб'єктів господарювання — це процес безперервного цілеспрямованого підбору інформації, необхідної для підготовки і прийняття фінансових рішень. Воно формується шляхом чіткої взаємодії інформаційних потоків та застосуванні сучасних систем пошуку, збереження, відтворення й передачі інформації. Тому основним його завданням має бути адаптивна організація процесів збору інформації в умовах постійної мінливості ринкової інфраструктури, оцінка отриманої інформації та її виважене використання для прийняття фінансових рішень, аналіз встановлених орієнтирів. Це обумовлює не-

обхідність формування єдиного інформаційно-аналітичного простору, який створить умови для застосування інтегрованого підходу до функцій інформаційно-аналітичного забезпечення управління фінансовими ресурсами суб'єктів господарювання. Їх представлено на рисунку 1.

Реалізацію функцій інформаційно-аналітичного забезпечення управління фінансовими ресурсами суб'єктів господарювання доцільно здійснювати на основі формування та узгодженого використання його складових. Інформаційна і аналітична складові утворюються шляхом виокремлення в них зовнішньої і внутрішньої частин. Інформаційна зовнішня нормативна складова характеризує вимоги законодавства щодо діяльності суб'єктів господарювання, які представлені в кодексах, законах, постановах, наказах, рішеннях та інших нормативно-правових актах.

Інформаційна зовнішня діагностична складова відображає інформацію про наукові дослідження у сфері фінансового менеджменту. Інформаційна внутрішня нормативна складова базується на вимогах зовнішньої нормативної складової та характеризується положеннями, інструкціями, наказами суб'єктів господарювання. Інформаційна внутрішня діагностична складова містить інформацію про ринкову інфраструктуру, а також перспективи виникнення нових відносин з контрагентами ринку з урахуванням специфіки господарської діяльності.

Аналітична зовнішня нормативна складова представлена статистичними даними за видами та суб'єктами економічної діяльності, які формуються щорічного органами статистичного управління. Аналітична зовнішня діагностична складова відображає розроблені методики та системи показників управління фінансовими ресурсами. Аналітична внутрішня нормативна складова характеризується затвердженими методичними підходами до управління фінансовими ресурсами суб'єктів господарювання, які відображають специфіку підприємницької діяльності.

Аналітична внутрішня діагностична складова відображає інформацію про динаміку основних показників діяльності, учасників фінансових відносин, особливості розширення та скорочення, а також параметри фінансових потоків.

Комунікативна функція інформаційно-аналітичного забезпечення управління фінансовими ресурсами суб'єктів господарювання проявляється у встановленні взаємозв'язків між складовими системи та між складовими системи фінансових відносин. Інформація, представлена системою параметрів фінансових потоків, є сполучною ланкою в поведінці учасників фінансових відносин і визначає вибір відповідних дій у напрямку створення їх цінності, що значно знижує ризики невизначеності під час руху фінансових ресурсів. Поряд з цим, комунікативні властивості проявляються через сумісність систем фінансового та управлінського бухгалтерського обліку, системи показників та бюджетів управління фінансовими ресурсами суб'єктів господарювання, а також гармонізацію інтересів учасників фінансових відносин у напрямку отримання економічних вигод.

Релевантна функція реалізується шляхом формування звітності для цілей управління фінансовими ресурсами. Вона передбачає підбір системної фінансової та не фінансової інформації, яка генерується суб'єктом господарювання, а також інформації про зміни на ринку та стан інфраструктури, яку доцільно використати для покращення параметрів фінансових потоків під впливом відповідних фінансових рішень. Для її реалізації важливим є формування за результатами ведення

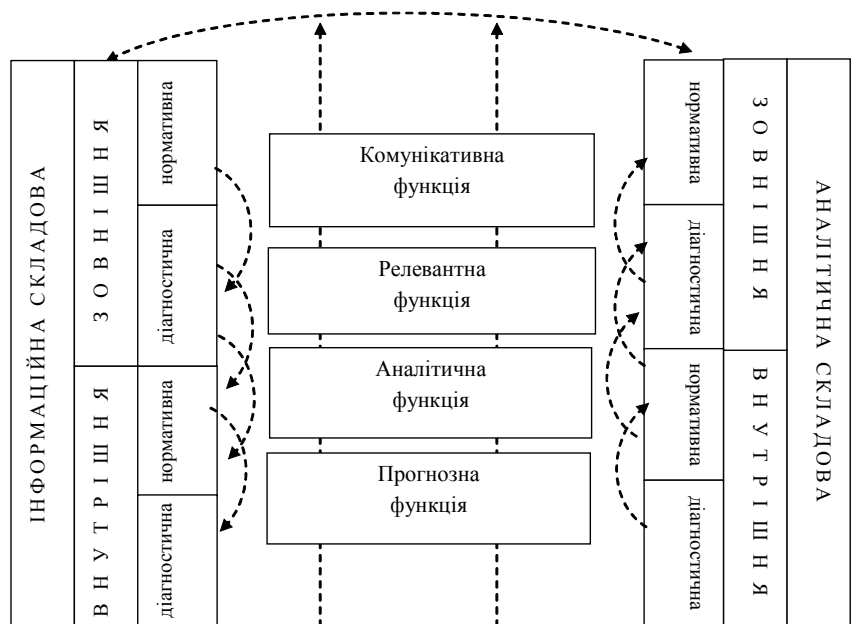

Рис. 1. Склад та функції інформаційно-аналітичного забезпечення управління фінансовими ресурсами суб'єктів господарювання

управлінського і фінансового обліку якісної інформації, необхідної для обґрунтування й прийняття ефективних фінансових рішень, а також забезпечення стратегічної обґрунтованості показників і форм звітності у напрямі вибору моделі управління фінансовими ресурсами.

Аналітична функція передбачає можливості оцінки стану управління фінансовими ресурсами суб'єктів господарювання та розробки фінансових рішень щодо усунення виявлених недоліків. Характер її впливу проявляється через існуючі методичні підходи до управління фінансовими ресурсами. Оцінки, отримані за результатами аналізу, є основою для планування фінансових потоків в поточній та довгостроковій перспективі, а також розробки заходів з удосконалення управління ними.

Прогнозна функція створює умови для формування інформації, необхідної для оцінки перспектив розвитку суб'єкта господарювання шляхом побудови прогнозних схем руху фінансових потоків, моделювання раціональних траєкторій руху та вибору оптимальних прогнозних сценаріїв. Будь-які зміни у складі учасників фінансових відносин впливають на параметри фінансових потоків та вимагають перегляду траєкторій їх руху. Завдяки досконалому інформаційно-аналітичному забезпеченню суб'єкт господарювання буде спроможним конкретизувати потреби учасників фінансових відносин, узгоджувати їх вимоги, відслідковувати рух фінансових потоків, забезпечувати формування необхідних параметрів та оперативно коригувати дії елементів.

Поряд із зазначеними функціями та складовими інформаційно-аналітичне забезпечення управління фінансовими ресурсами суб'єктів господарювання має відображати наявність певних критеріїв оцінки, оскільки умови та особливості діяльності різних суб'єктів господарювання істотно відрізняються. Критерії ефективності є оціночним показником, що найбільш повно й з різних боків відображає поставлену мету та дозволяє кількісно визначити повноту реалізації даної мети за варіантами рішень [4, с. 156]. Варто зауважити, що кожен із критеріїв ефективності управління є складною величиною, елементами якої є певні параметри, що необхідно оптимізувати для дотримання вимог критерію. Критерій, що характеризує ефективність інформаційно-аналітичного забезпечення управління фінансовими ресурсами суб'єктів господарювання, мають оптимізувати параметри фінансових потоків та базуватися на кількісній оцінці ступеня досягнення поставлених завдань, бути

науково обґрунтованими та побудованими з урахуванням положень концепції управління фінансовими ресурсами, забезпечувати порівняння результатів з витратами на його організацію, комплексно враховувати вплив зовнішніх і внутрішніх чинників різних аспектів, надавати можливість порівняння значень аналогічних показників. Відображаючи різні види та напрями руху фінансових ресурсів, критерії управління фінансовими ресурсами можуть характеризуватися прямим чи оберненим зв'язком. При цьому одні критерії управління фінансовими ресурсами можуть створювати умови для дотримання або недотримання інших. У цьому напрямку на основі аналізу причинно-наслідкових зв'язків між критеріями, доцільно визначити пріоритетні для конкретних умов функціонування суб'єктів господарювання критерії.

Вибір інструментів інформаційно-аналітичного забезпечення управління фінансовими ресурсами суб'єктів господарювання має здійснюватися шляхом врахування його мети та завдань, які визначають комплекс організаційно-управлінських дій. Дієвість зазначеного комплексу забезпечується доцільністю та обґрунтованістю методів адміністрування, мотивування, обліку, планування, бюджетування, внутрішнього контролю, моніторингу та діагностики. Ці методи є досить складними і потребують відповідного досвіду використання. Від складу та повноти їх використання залежить процес розробки, впровадження та реалізації механізму управління фінансовими ресурсами суб'єктів господарювання.

ВИСНОВКИ

Таким чином, представлений підхід до побудови інформаційно-аналітичного забезпечення управління фінансовими ресурсами дозволить забезпечити інтегрування інтересів зацікавлених осіб у процесі фінансового управління, узгодження стратегічних, тактичних, оперативних фінансових планів, що забезпечить встановлення оптимальних обсягів фінансових ресурсів та мінімізацію відхилень у показниках, оперативність, точність, повноту, своєчасність інформації про відповідність параметрів фінансових і матеріальних потоків, їх вплив на ефективність функціонування суб'єкта господарювання, правильність розподілу фінансових ресурсів за напрямками формування та використання, а також оптимальність схем руху фінансових потоків між каналами постачань, встановлення на основі аналізу вхідних та вихідних фінансових потоків потенційних можливостей скорочення витрат на виконання господарських операцій. Разом з цим, необхідним є вирішення комплексу завдань щодо забезпечення дієвості інформаційно-аналітичного забезпечення управління фінансовими ресурсами, до яких відносяться створення сприятливих умов для залучення інвестицій, розвитку державно-приватного партнерства, інтенсифікації процесу розробки і впровадження нових технологій та прискорення їх практичного використання, вдосконалення системи забезпечення виробництва якісними сировинними ресурсами, створення науково-виробничих структур та кластерів на основі повного технологічного циклу.

Література:

1. Вакун О.В. Економічна сутність обліково-аналітичного забезпечення системи управління підприємством / О.В. Вакун // Вісник ОНУ ім. І.І. Мечникова. — 2016. — Т. 21. — Вип. 1. — С. 210—213.
2. Єрмошкіна О.В. Управління фінансовими потоками промислових підприємств: теорія, практика, перспективи: монографія / О.В. Єрмошкіна. — Донецьк: Національний гірничий університет, 2009. — 479 с.
3. Зятковський І.В. Фінанси суб'єктів господарювання: основні засади та практика організації: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня док. екон. наук: спец. 08.04.01 "Фінанси, грошовий обіг і кредит" / І.В. Зятковський. — Тернопіль, 2006. — 43 с.

4. Кравцова А.М. Фінансові ресурси підприємств: механізм формування та ефективного використання монографія / А.М. Кравцова. — Вінниця: ПП Балюк І.Б., 2010. — 220 с.

5. Куценко А.В. Організаційно-економічний механізм управління ефективністю діяльності підприємств споживчої кооперації України: монографія / А.В. Куценко. — Полтава: РВВ ПУСКУ, 2008. — 205 с.

6. Коваленко Л.О., Ремньова Л.Т. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. / Л.О. Коваленко, Л.Т. Ремньова. — К.: Знання, 2005. — 485 с.

7. Лазаришина І.Д. Джерела інформаційно-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства / І.Д. Лазаришина, О.В. Оренчин // Вісник економіки транспорту і промисловості. — 2012. — № 38. — С. 62—65.

8. Нікіфоров П.О. Фінансове забезпечення соціально-економічного розвитку міст: монографія / П.О. Нікіфоров, І.Б. Бабух; Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. — Чернівці: Технодрук, 2015. — 204 с.

9. Управління фінансами суб'єктів господарювання в умовах глобальної трансформації: монографія / За ред. І.С. Гуцала. — Тернопіль: ТНЕУ, 2015. — 484 с.

10. Фінанси підприємств: теоретико-методичне забезпечення формування та відтворення: монографія / І.В. Журавльова, О.М. Ястремська, Л.О. Меренкова та ін. / За заг. ред. І.В. Журавльової. — Харків: Вид. ХНЕУ, 2010. — 428 с.

References:

1. Vakun, O.V. (2016), "The economic essence of accounting and analytical support of enterprise management system", *Visnyk ONU im. I.I. Mechnykova*, vol. 21, no. 1, pp. 210—213.
2. Yermoshkina, O.V. (2009), *Upravlinnia finansovymy potokamy promyslovykh pidpryemstv: teoriia, praktyka, perspektyvy* [Management of financial flows of industrial enterprises: theory, practice, prospects], *Natsional'nyj hirnychyj universytet, Donets'k, Ukraine*.
3. Ziatkovs'kyj, I.V. (2006), "Finances of business entities: the basic principles and practice of the organization", Ph.D. Thesis, *Economy, Ternopil', Ukraine*.
4. Kravtsova, A.M. (2010), *Finansovi resursy pidpryemstv: mekhanizm formuvannia ta efektyvnoho vykorystannia* [Financial resources of enterprises: the mechanism of formation and effective use], *PP Baliuk I.B., Vinnytsia, Ukraine*.
5. Kutsenko, A.V. (2008), *Orhanizatsijno-ekonomichnyj mekhanizm upravlinnia efektyvnosti diial'nosti pidpryemstv spozhyvchoi kooperatsii Ukrainy* [Organizational and economic mechanism of management of the activity of enterprises of consumer cooperatives of Ukraine], *RVV PUSKU, Poltava, Ukraine*.
6. Kovalenko, L.O. and Remn'ova, L.T. (2005), *Finansovyj menedzhment* [Financial management], *Znannia, Kyiv, Ukraine*.
7. Lazaryshyna, I.D. and Orenchyn, O.V. (2012), "Sources of information and analytical support of economic safety of the enterprise", *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*, vol. 38, pp. 62—65.
8. Nikiforov, P.O. and Babukh, I.B. (2015), *Finansove zabezpechennia sotsial'no-ekonomichnoho rozvytku mist* [Financial support of social and economic development of cities], *Tekhnodruk, Chernivtsi, Ukraine*.
9. Hutsal, I.S. (2015), *Upravlinnia finansamy sub'ektiv hospodariuvannia v umovakh hlobal'noi transformatsii* [Financial management of business entities in the context of global transformation], *TNEU, Ternopil', Ukraine*.
10. Zhuravl'ova, I.V. Yastrem's'ka, O.M. and Merenkova, L.O. (2010), *Finansy pidpryemstv: teoretyko-metodychne zabezpechennia formuvannia ta vidtvorennia* [Finances of enterprises: theoretical and methodological support for formation and reproduction], *Vyd. KhNEU, Kharkiv, Ukraine*.

Стаття надійшла до редакції 26.04.2018 р.